

НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ “ГЕОЛОГІЯ ТА КОРИСНІ КОПАЛИНИ УКРАЇНИ”, ПРИСВЯЧЕНА 100-РІЧЧЮ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ І ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ГЕОЛОГІЇ ТА НАДР УКРАЇНИ

Наукова та геологічна громадськість України у 2018 р. відзначає 100-річні ювілеї заснування Національної академії наук (НАН) України та Державної служби геології та надр України (Держгеонадра). На час утворення вони називалися, відповідно, Всеукраїнська академія наук та Український геологічний комітет. Саме цим знаменним подієм було присвячено наукову конференцію "Геологія та корисні копалини України", яка відбулася в Інституті геохімії, мінералогії та рудоутворення (ІГМР) імені М.П. Семененка НАН України 2–4 жовтня 2018 р., м. Київ.

До участі у зібранні долучилися 117 геологів-науковців, у т. ч. закордонні колеги з Польщі, Туреччини і Росії. Загалом було представлено 19 академічних і галузевих наукових установ, закладів вищої освіти, виробничих державних і приватних підприємств геологічного профілю, серед яких співorganizатори заходу: Інститут геологічних наук (ІГН) та Інститут геофізики (ІГ) ім. С.І. Субботіна НАН України, Держгеонадра та її структурний підрозділ Державне підприємство "Українська геологічна компанія", Всеукраїнська громадська організація "Спілка геологів України", Навчально-науковий інститут "Інститут геології" Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівський національний університет імені Івана Франка.

Відкрив конференцію та привітав усіх учасників зі 100-річним ювілеєм НАН України та Держгеонадр академік НАН України, академік-секретар Відділення наук про Землю НАН України О.М. Пономаренко. Він відзначив найвагоміші здобутки української фундаментальної науки, ключову роль в якій відіграва-

ли на етапі становлення і відіграють дотепер основоположні праці В.І. Вернадського. Відмітив доповідач і значний науковий доробок М.П. Семененка, ім'я якого носить нині ІГМР НАН України, — фундатора геохронологічного методу досліджень та ініціатора низки широкомасштабних науково-виробничих проектів з вивчення ранньодокембрійських утворень і корисних копалин Українського щита (УЩ), які досі не втратили актуальності. О.М. Пономаренко наголосив, що на шляху України до кола розвинених європейських країн академічна наука спирається на сторічний досвід і для подальшого успішного розвитку потребує суттєвої державної підтримки.

Від імені Держгеонадр вітальне слово виголосив тимчасово виконуючий обов'язки Голови О.В. Кирилюк. Він зазначив, що геологічна виробнича і наукова діяльність є взаємопов'язаними. А тісна співпраця задля забезпечення економіки країни мінерально-сировинними ресурсами завжди дає найвищі показники ефективності та результативності. Прикро, але обмежений обсяг геологорозвідувальних робіт, а відтак — відсутність нових геологічних фактів і спостережень, гальмують розвиток і створення нових наукових гіпотез, ідей, розробок ефективного пошуку та розвідки родовищ корисних копалин. Попри це Держгеонадра України покладають надію на відновлення повноцінного функціонування геологічної галузі країни й активної співпраці геологів-виробничників та науковців.

З нагоди 100-річного ювілею НАН України та Держгеонадр учасників конференції привітали також директор ІГН НАН України академік НАН України П.Ф. Гожик і директор ІГ

ім. С.І. Субботіна НАН України академік НАН України В.І. Старостенко, голова ради директорів *Tutkovsky PLC* П.О. Загороднюк і представник Інституту геологічних наук Польської академії наук Ян Шродон.

Після цього розпочалися пленарні засідання, на яких було заслухано наукові доповіді про сучасний стан і головні проблеми геологічного вивчення території України за такими основними напрямками: докембрій Українського кристалічного щита; фанерозой України; геофізичні методи досліджень та їх результати; освіта і підготовка геологічних кадрів.

Найбільш представницьким очікувано виявився перший напрям. Широкого спектра різнопланових питань геології Українського щита (стратиграфія, магматизм, корисні копалини, мінералогія та ін.) і результатів геофізичних досліджень стосувались понад третина доповідей. Зокрема, актуальні питання стратиграфії (хроностратиграфії) раннього докембрію УЩ загалом і його окремих мегаблоків розкрито у виступах О.М. Пономаренка, Л.М. Степанюка, В.В. Сукача, Г.В. Артеменка. Про нові дані з геохронологічного вивчення палеопротерозойських гранітів західної частини УЩ доповів Л.В. Шумлянський. Активне обговорення та дискусії викликала доповідь І.Л. Жуланової (спільно з В.П. Кирилюком) "Ранній докембрій: стратиграфія *versus* гео-

хронометрія", в якій акцентовано увагу на необхідності критичного ставлення до даних геохронологічного датування ранньодокембрійських утворень та виваженого підходу до їхньої геологічної інтерпретації. Як приклад ретельного аналізу та інтерпретації геохронологічних даних можна розглядати результати досліджень групи науковців про геологічну еволюцію бузького грануліто-гнейсового комплексу УЩ, які озвучив В.В. Балаганський. Ще одне повідомлення цього доповідача про ранньодокембрійські екліпти Фенноскандинавського щита органічно доповнило тематику докембрію УЩ.

Фактично окремий тематичний блок склали низка доповідей, присвячених результатам різнопланових досліджень корисних копалин УЩ. Загальні методологічні питання застосування геохімічних методів та їхньої ефективності в процесі локального прогнозу і пошуків розглянув у промові Е.Я. Жовинський (разом з Н.О. Крюченко). Є.М. Шеремет у трьох окремих доповідях представив розроблені науковим колективом критерії прогнозу родовищ корисних копалин у межах УЩ та особливості застосування геоелектричних методів у зоні зчленування УЩ і Дніпровсько-Донецької западини (ДДЗ). Достатню увагу було приділено й питанням золотого зруденіння. Зокрема В.В. Сукач розглянув особливості

Вітальне слово академіка НАН України О.М. Пономаренка до учасників конференції. У президії (зліва направо): голова ради директорів *Tutkovsky PLC* П.О. Загороднюк, академіки НАН України П.Ф. Гожик і В.І. Старостенко, виконуючий обов'язки Голови Держгеонадр О.В. Кирилюк, директор Українського державного геологорозвідувального інституту (УкрДГРІ) С.В. Гошовський. Фото 1, 2 надала Г.А. Лівенцева

O.M. Ponomarenko, Academician of the National Academy of Sciences of Ukraine gives a welcoming speech to the participants of the conference. Officers of the conference (from left to right): P.O. Zagorodniuk, Chairman of the board of *Tutkovsky PLC*; P.F. Gozhik and V.I. Starostenko, Academicians of the National Academy of Sciences of Ukraine; O.V. Kyrylyuk — Acting Chairman of the Geological Survey of Ukraine, S.V. Hoshovskiy — Director Ukrainian State Geological Research Institute (UkrSGRI). Photo 1, 2 provided by H.A. Liventseva

Доповідає В.В. Сукач про золоте зруденіння в зеленокам'яних поясах Середнього Придніпров'я

V.V. Sukach reports about the gold mineralization in the Greenstone belts of the Middle Dnipro region

Умови формування карбонатно-залізистих порід в ранньому докембрії викладає В.М. Загнітко. Фото надав В.С. Сидорчук

V.M. Zagnitko represents conditions of carbonate-ferruginous rocks formation in the Early Precambrian. Photo provided by V.S. Sydorchuk

складу і структури золотовмісних порід зеленокам'яних поясів Середнього Придніпров'я. І.М. Корчагін від групи співавторів висвітлив якісно новий підхід до виявлення руд золота в районі родовища Клишів, а також пошуків уранових родовищ в межах Новокостянтинівського рудного поля. Цікаву інформацію про золоторудний потенціал Монголії, де кістяк геологічної служби представлений вітчизняними геологами-випускниками українських вишів, надав В.П. Безвинний. Про умови формування карбонатно-залізистих порід у ранньому докембрії доповів В.М. Загнітко. В одній із доповідей І.І. Михальченко розглянув питання реконструкції ступеня окиснення урану у флюїдах пневматолітово-гідротермальних родовищ, а у іншій — кореляцію урану й торію в рудах Лісного родовища. Оцінку ресур-

сів Nb і Ta в Україні та перспективи їхнього освоєння висвітлив О.В. Дубина (співдоповідь із С.Г. Кривдіком).

Загальний стан, наявні проблеми й актуальні завдання мінералогічних досліджень в Україні окреслив В.І. Павлишин. Необхідно зазначити, що питанням мінералогії було присвячено більшість стендових повідомлень. Усні доповіді з результатами колективних досліджень виголосили С.Г. Кривдік про мінерали цирконію та рідкісноземельних елементів у егіринових сієнітах Корсунь-Новомиргородського плутона й А. Шашмаз (А. Sasmaz) про особливості хімічного складу флюориту залежно від його забарвлення (район Бобринецького рудопрояву).

Характер гідротермальних змін пізньодокембрійських базальтових товщ Східноєвро-

пейського кратону, досліджений міжнародним колективом геологів, представив Я. Шродон (J. Šrodon). Не задокументовані раніше епізоди різкого похолодання в неопротерозої, виявлені у процесі спільних польсько-українських палеокліматичних досліджень, презентував М. Пашковські (M. Paszkowski).

У межах другого напрямку роботи конференції — "Фанерозой України" розглянуто актуальні проблеми вивчення геологічної будови та корисних копалин фанерозойських регіонів (ДДЗ, Донбас, Волино-Поділля, Карпати та ін.). Зокрема окреслено шляхи до відкриття нових родовищ вуглеводнів як у межах континентальної України, так і на морському шельфі. Прогнозу пасток вуглеводнів на основі сучасних інформаційних технологій дистанційного зондування Землі присвятив свою доповідь О.Т. Азімов; геодинаміку формування газоносності вуглепородних масивів Донбасу висвітлювала Н.В. Вергельська; літогенетичні зміни порід-колекторів ДДЗ — Л.І. Стрижак; оцінку перспектив наросування мінерально-сировинної бази бентонітових глин України — О.О. Андреева; метод підрахунку ресурсів деяких осадових корисних копалин — А.М. Баран.

Про досвід нафтогазопошукових робіт на морському шельфі із застосуванням комплексних геолого-геохімічних методів, напрацьований групою одеських геологів, доповів І.О. Сучков. Нетрадиційному джерелу метану — газогідратам — та можливості їхнього видобутку на чорноморському шельфі присвятив свій виступ В.П. Коболев (у співавторстві з Є.Ф. Шнюковим і С.В. Гошовським). Дискусійну тему про можливість відкриття родовищ вуглеводнів у зонах розущільнення порід УЩ підняв у своїй промові І.М. Корчагін зі співавторами.

Третій напрям роботи конференції утворили повідомлення про результати і методи різнопланових геофізичних досліджень. Грунтовні матеріали групи авторів щодо глибинної будови літосфери та сейсмічної небезпеки території України висвітлив у своїй доповіді О.В. Кендзера. Високоінформативними були також результати геолого-геофізичних робіт з вивчення мегаблокової структури УЩ, представлені О.Б. Гінтовим зі співавторами. М.І. Орлюк навів цікаві дані про геомагнітне поле та намагніченість земної кори Інгульського мегаблоку, Голованівської й Інгулецько-Кременчуцької шовних зон. Важливі теоретичні питання, пов'язані з виконанням деяких видів

геофізичних робіт, розглянули Т.Л. Міхеєва зі співавторами та Т.І. Причепій.

Напрямок, присвячений питанням освіти та підготовки геологічних кадрів, представили в усних доповідях І.В. Кураєва (разом з Ю.Ю. Войтюк) і Г.А. Лівенцева.

Зацікавили присутніх повідомлення В.П. Семеновенко зі співавторами про метеоритну колекцію Національного науково-природничого музею НАН України та О.В. Митрохіна (разом з В.Г. Бахмутовим) про геологічну будову району Української антарктичної станції "Академік Вернадський".

Необхідно відмітити доповідь П.О. Загороднюка спільно з В.П. Безвинним "Геологія XXI століття: трансформація пріоритетів у відповідь на виклики", яка прозвучала на початку пленарних засідань. У ній було наголошено, що "...в умовах агресії Росії з втратою частини економічного і ресурсного потенціалу та екологічними загрозами, економічної кризи, надмірного техногенного навантаження від про-мислової діяльності минулих років, екстенсивного ведення сільського господарства, наслідків Чорнобильської аварії... Україна найбільше потребує структури, яка б мала можливість широкої мультидисциплінарної наукової експертизи, масштабної національної присутності на місцях, надійного біологічного, географічного, геологічного та гідрологічного моніторингу, а також даних усіх рівнів дослідження, від мікроскопічного до глобального". Забезпечити це покликана платформа природних ресурсів України, розроблена за ініціативи Спільки геологів України Міжнародним хабом природних ресурсів *TUTKOVSKY*. Доповідач закликав заклади Національної академії наук України, галузевої науки, освіти, підприємства всіх форм власності, незалежних експертів, пов'язаних з вивченням і використанням природних ресурсів України активно долучатися до роботи цієї платформи.

Загалом на пленарних засіданнях було заслухано 48 усних та продемонстровано 30 стендових доповідей. За матеріалами конференції надруковано збірник "Геологія і корисні копалини України", до якого увійшло 119 тез доповідей загальним обсягом 265 с.*

* Електронні версії збірника тез та ухвалені рішення конференції доступні на сайті ІГМР ім. М.П. Семеновенка НАН України за посиланнями: https://igmof.org.ua/sites/default/files/abstracts_100_nas_ukr_2018_0.pdf; https://igmof.org.ua/sites/default/files/rishennya_konferenciyi.pdf

Після пленарних засідань відбулося обговорення доповідей і активна наукова дискусія, в якій взяли участь Л.М. Степанюк, С.Г. Кривдік, О.Б. Гінтов, Н.В. Вергельська, Л.В. Шумлянський, В.В. Балаганський, І.М. Корчагін, М.І. Орлюк, І.Л. Жуланова та інші фахівці. Завершилося зібрання обговоренням і схваленням проекту рішення конференції, у якому зокрема наголошено, що:

1. Нині в Україні попри критично низький рівень фінансування геологічних досліджень, у НАН України та Вищій школі, активно розвиваються різні наукові напрями: геохімія та радіогеохронологія, мінералогія, геологія та геохімія рудних родовищ, петрологія, геофізичні методи досліджень.

2. Потребують підтримки та розвитку комплексні дослідження породних асоціацій і рудних формацій УЩ з метою нарощування мінерально-сировинного потенціалу України, а також оновлення лабораторної бази для вивчення мінеральної сировини;

3. Необхідно активізувати дослідження зі стратиграфії, тектоніки, геодинаміки та металогенії. Першочерговими тут є:

- тектонічне районування УЩ і розробка нової схеми його поділу на геоблоки, затвердження її на спільному засіданні Міжвідомчого тектонічного (МТК) і Національного стратиграфічного (НСК) комітетів;

- розгляд пропозицій, отриманих докембрійською секцією НСК України щодо розчленування ранньодокембрійських утворень Українського щита;

- проведення спільного засідання НСК і МТК України для перегляду змісту і структури чинної Кореляційної хроностратиграфічної схеми раннього докембрію УЩ та відновлення її первинного статусу як Стратиграфічної схеми шляхом вичленення з її складу нестратифікованих утворень — ультраметаморфічних та інтрузивно-магматичних комплексів.

Головні завдання конференції — урочисте наукове зібрання з нагоди 100-річчя НАН України та Держгеонадр, плідний обмін новими науковими і практичними результатами, напрацьованими ідеями, визначення основних напрямів і перспектив подальшого розвитку геологічної науки в сучасних умовах — виконані.

В.В. СУКАЧ

Надійшла 24.10.2018